

ชนะปี่เรื่ออเก้า

คัมเจ้าหลวงพะเยาองค์สุดท้าย(๒)

บริเวณเขื่องกับสถานีตำรวจเมืองพะเยาและแวกโรงแรมวัฒนาและโรงแรมธารทอง เคยเป็นคัมเจ้าหลวงพะเยาองค์สุดท้าย คือ คัมเจ้ามหาไชย

เมืองพะเยาเคยเป็นเมืองร้างและพื้นเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าผู้ครองเมืองพะเยาจากเชื้อสายเจ้านครลำปางมาครองเมืองพะเยา

เจ้าผู้ครองเมืองพะเยาสืบต่อกันมารวม ๗ องค์ เจ้าหลวงพะเยาองค์สุดท้ายคือ เจ้าหลวงมหาไชย เคยดำรงตำแหน่งเจ้าอุปราช ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๔๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหลวงเมืองพะเยาและได้รับสัญญาบัตรเป็น "พระยาประเทศอุดรทิศ" ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าเจ้าหลวงมหาไชย เป็นต้นตระกูล "ศิริสาร" ซึ่งเป็นนามสกุลพระราชทานจากรัชกาลที่ ๖

เจ้าหลวงมหาไชยเป็นบุตรของเจ้าเมืองแก้วบุรีรัตน์ (เป็นบุตรเจ้าคำเมือง) ส่วนมารดาไม่ปรากฏนาม มีพี่น้องรวม ๕ คน เจ้าหลวงมหาไชย ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๗

นายแพทย์พิชญ์ เพียรอุประสิทธิ์ อายุ ๖๕ ปี วิทยาลัยได้เห็นคัมเจ้าหลวงพะเยาเล่าความทรงจำว่า

"เคยเห็นคัมเจ้าหลวงพะเยาสมัยผมเป็นเด็ก อายุไม่ถึง ๑๐ ขวบประมาณก่อนปี พ.ศ.๒๔๔๕) ลักษณะเป็นบ้านไม้สองชั้น ลักษณะเหมือนบ้านโบราณของหลวงศรีนครานุรักษ์ที่อยู่มุกาบ้านพะเยา คัมหลังนี้อยู่บริเวณด้านหลังของโรงแรมธารทองในปัจจุบัน สมัยก่อนเน้นด้านศิลปกรรมมีการจ้างช่างแกะไม้ขึ้นเคียวให้ช่างชาวตลาดโป่งโรงแรมวัฒนา ชู่ม คือ นายตำรวจ เพียรอุประสิทธิ์ จากจังหวัดพะเยาเข้ามารับราชการที่อำเภอพะเยา เป็นภรรยาอยู่กินครอบครัว เป็นห้องแถวของเจ้าแม่โหวงมารดาของเจ้าหลวงพะเยา ส่วนคัมเจ้าแม่โหวงพักอาศัยอยู่ที่คัมแห่งนี้ รูปร่างเล็ก สูงยาว ลูกชายเจ้าแม่โหวงชื่อ เจ้าแม่โหวงเดช ลูกชายเขาเป็นเพื่อนผม ชื่อ เสนอ ศิริสาร ไปลงศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และภายหลังอาชีพเป็นทนายความที่กรุงเทพฯ เสนอมีพี่สาวชื่อพวงเพ็ญแต่งงานกับนายชัยวัฒน์ เป็นตำรวจและเสียชีวิตแล้วทั้งคู่ และเสนอมีน้องชายชื่อ จ่านอค์ ศิริสาร เป็นครู

"แม่เจ้าโหวงเป็นญาติกับผม กล่าวคือเป็นพี่สาวแท้ๆ ของคุณตาผม คุณตาผมชื่อเจ้าน้อยหม้อย พี่พี่สูง คุณตาเป็นน้องคนเล็ก

"ด้านหลังห้องแถวที่แม่เจ้าโหวงอาศัยอยู่ เคยเป็นร้านค้าและเจ้าแม่โหวงสร้างบันไดลาด มีคนมานั่งขายของตั้งแต่เช้า เมื่อผมอายุ ๖ ขวบก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาก็ได้ย้ายมาเช่าอยู่ด้านตรงหน้าศาลาสนามกีฬา ปัจจุบันคือบริเวณร้านเซเว่นการไฟฟ้า เป็นห้องแถวไม้ภายหลังเมื่อเกิดเพลิงไหม้ปี พ.ศ.๒๕๐๕ ปู่และอัยยิกาสร้างบ้านที่ถนนปวงเทพอุดรทิศที่เป็นคลินิกผมในปัจจุบัน"

ต่อมาบริเวณคัมหลวงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของโรงแรมธารทองและโรงแรมวัฒนา

ด้านเจ้าของโรงแรมธารทอง คือ นายวิชา (เสียชีวิต) พิสิษฐ์ชลกาญจน์ ปัจจุบันอายุ ๗๗ ปี(เกิดปี พ.ศ.๒๔๖๕) เป็นลูกชายคนเดียวของนายชู่มอง แซ่ฮ้อ(ต่อมาเปลี่ยน



ภาพ โรงแรมธารทองและโรงแรมวัฒนาเคยเป็นบริเวณคุ่มเจ้าเมืองพะเยา

ชื่อเป็นนายทอง แซ่ชื่อ) อพยพมาจากอำเภอฮองซุน จังหวัดกวางตุ้ง ประเทศจีน มารับจ้างอยู่กับญาติที่กรุงเทพฯ ต่อมาโยกย้ายมาอยู่ที่อำเภอแม่ใจและย้ายมาอยู่อำเภอพะเยา

นายวิทยา พิสิทธิ์ชลกาญจน์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเริ่มต้นสร้างฐานะของรุ่นพ่อแม่ว่า

“เดิมเตี้ยมาเช่าห้องแถวอยู่ตรงร้านหมอกศดาภรณ์ในปัจจุบันด้านตรงข้ามตลาดพะเยา มีอาชีพตัดเย็บผ้าเครื่องแบบให้ทหารสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ และแม่มีแผงขายผ้าในตลาดพะเยา ต่อมาย้ายมาอยู่ที่ห้องแถวไม้ชั้นเดียวหน้าคุ่มหลวงเจ้าพะเยา

“ผมเกิดและเติบโตที่ห้องแถวไม้ด้านหน้าคุ่มหลวง สมัยก่อนทำเลสำหรับค้าขายตรงหน้าคุ่มหลวงถือว่าเป็นทำเลที่ดีที่สุดเพราะมีตลาดเจ้าโหวอยู่ข้างคุ่มหลวง คนจีนที่มีอาชีพค้าขายต้องการเช่าแถวนี้ ขณะนั้นคุณนายประจวบเป็นภรรยาของผู้บังคับกองโรงพักพะเยาเคยเช่าอยู่ คุณนายประจวบคุ้นเคยกับเตี้ยของผม ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นจึงมาบอกพ่อผมให้เช่าต่อ โดยที่คนอื่นต้องการแย่งเช่าหลายคน

“เดิมครอบครัวผมมีอาชีพเย็บเสื้อผ้าขายให้ทหารระหว่างเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาเตี้ยเปิดร้านขายเสื้อผ้าลักษณะเป็นยี่ปี่ขายส่งที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอพะเยา ร้านค้าในตลาดพะเยาส่วนใหญ่ซื้อเสื้อผ้าจากร้านของเตี้ยไปขายต่อ นอกจากนี้มีลูกค้าจากต่างอำเภอมารับไปขาย

“ต่อมาเตี้ยผมได้ซื้อห้องแถวที่เช่าอยู่ไว้เป็นกรรมสิทธิ์ โดยซื้อจากเจ้าเพี้ย พิงจิตตนเป็นภรรยาของผู้หมวดที่มารับราชการอยู่ที่โรงพักพะเยา ซื้อไว้ ๒ ห้อง ภายหลังซื้อต่อจากคนอื่นอีก ๑ ห้องรวมเป็น ๓ ห้อง ส่วนบริเวณที่ดินจากของเตี้ยผมไปทางทิศตะวันตกที่เป็นร้านแว่นศรีนครในปัจจุบัน เจ้าของซื้อต่อจากนายเสนอ ศิตสาร

“สมัยเป็นเด็กจำความได้ว่าในที่ดินที่ซื้อไว้มีบ้านอยู่ ๒ หลัง ด้านทิศใต้ด้านหลังห้องแถวที่ติดถนนพหลโยธินเป็นบ้านหลังเล็ก ลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกใต้ถุนสูง เจ้าของคือ ครูจ่านงค์ ศิตสาร เคยเป็นครูต่อมาทำงานการประปาทำหน้าที่เก็บเงิน ระหว่างนั้นเรียนจบกฎหมายและเป็นทนายความที่กรุงเทพฯ

“ตอนผมเป็นเด็กจำได้ว่าเจ้าแม่โหวเสียชีวิต มีการทำปราสาทสำหรับพิธีศพที่ได้ถุนบ้านหลังนี้ ลูกล้อใช้ไม้เป็นคันมาเจาะรูทำเป็นล้อไม่ได้ใช้ล้อเกวียนเหมือนศพคนทั่วไป จำได้ว่าพิธีฌาปนกิจศพใช้พื้นที่ของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม ขณะนั้นผมอายุประมาณ ๗ ขวบ (ประมาณ พ.ศ.๒๔๙๒)

“บ้านของครูจ่านงค์ขณะผมเป็นเด็กนั้นไม่มีใครอยู่อาศัย ชาวบ้านลือกันว่าผิดตอนกลางวันผมเคยไปบนหลังคาเพื่อเล่นว่าว อยู่ที่สูงเล่นว่าวจะได้เปรียบเพื่อนๆ ใช้เชือกติดเชือกว่าวของเพื่อน ปีนขึ้นหลังทางทางห้องครัว หลังคาเป็นไม้เกล็ดแข็งแรงวิ่งเล่นได้

“บ้านอีกหลังหนึ่งอยู่ถัดไปทางด้านหลังและอยู่ชิดรั้วที่ติดกับที่ว่าการอำเภอเมืองพะเยาเก่า เป็นคุ้มหลวงเดิมลักษณะเป็นบ้านไม้สองชั้นไม้ใหญ่โตนัก ไม่มีระเบียง ลักษณะคล้ายบ้านหลังหนึ่งที่อยู่ที่ถนนราชวงศ์ ตรงกันข้ามกับร้านข้าวต้มราชวงศ์ คุ้มหลวงสมัยผมเป็นเด็กไม่เคยเข้าไปเที่ยวเพราะมีสุนัข คุ้มหลวงหันหน้าไปทางทิศตะวันตก(หันหน้าไปทางตลาดพะเยา) ด้านหน้ามีสวนไม้ดอกและมีทางเข้าออกอยู่ติดถนนประเทศอุตรทิศบริเวณร้านพรกัฏฐิ ในปัจจุบัน ส่วนด้านข้างคุ้มที่ปัจจุบันเป็นโรงแรมวัฒนา เคยเป็นที่วางและเป็นตลาดสมัยผมเป็นเด็กยังมีตลาดอยู่ แต่เป็นตลาดเล็กๆ และมีบ่อน้ำใหญ่อยู่ ๑ บ่อข้างบ่อน้ำมีต้นสะเรียม(สะเดา) ต้นใหญ่อยู่

“ด้านหน้าคุ้มที่เป็นพื้นที่ว่างและมีสวนไม้ดอก ผมและเด็กรุ่นใกล้เคียงกันมักมาเล่นกันที่นี่ มีพื้นที่ที่ตบถมินต้น มีกระสอบทรายไว้ซ้อมมวย มีการทำราวเดี่ยวราวคู่สำหรับให้ตีฝึกกล้ามเนื้อ คนหนึ่งที่เป็นลูกหลานของเจ้าชื่อ บรรจง เป็นรุ่นพี่ผมนิดหน่อย เป็นนักมวย มักมาซ้อมเตะกระสอบทราย แม่เขาชื่อเจ้าหน้อย น้องของบรรจบชื่อ สันต์ ก็คุ้นเคยกัน บริเวณนี้เด็กที่พักอาศัยอยู่ที่ห้องแถวเข้ามาเล่นได้

“ที่ดินบริเวณคุ้มหลวงแยกจากแปลงห้องแถวด้านหน้า ที่ดินคุ้มหลวงเสียชื่อจากเจ้าศรีนวล คงเป็นลูกหลานเจ้าแม่ไหว

“วัยเด็กผมวิ่งเล่นอยู่ด้านหลังห้องแถวที่พ่อแม่เขาเปิดร้านค้าขาย เป็นบริเวณพื้นที่ของคุ้มหลวง เพื่อนเล่นคนหนึ่งชื่อ ประสาน วงศ์ใหญ่ พ่อเขาเป็นปลัดอำเภอพะเยาชื่อปลัดสัมพันธ์ วงศ์ใหญ่ พักอยู่บ้านพักข้าราชการที่เวียงแก้ว มักมาวิ่งเล่นกับผม ประสานเรียนหนังสือเก่ง ภายหลังเป็นนายตำรวจใหญ่

“หลังจากซื้อที่ดินบริเวณคุ้มหลวงแล้ว ด้านหลังติดถนนพ่อผมสร้างห้องแถวไม้ให้เขามี ๒๑ ห้องมีทั้งสองชั้นและชั้นเดียว ห้องแถวนี้ต่อมาถูกเพลิงไหม้เสียหายเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๕ ต้องสร้างขึ้นใหม่เป็นอาคารไม้เช่นเดิม

“ผมจบมัธยมปลายจากโรงเรียนวัดไตรมิตรที่กรุงเทพฯ กลับมาช่วยงานค้าขายที่บ้าน มีหน้าที่ปั่นจักรยานไปเก็บเงินตามร้านค้ารอบนอกเมือง จึงเปลี่ยนมาทำอาชีพแบบเสียสวัสดิ์ พิสิทธิ์กุลที่เป็นญาติ คือ ชื้อข้าวและพืชไร่อื่น เช่น ถั่วลิสง ครั่ง พริกแห้ง ข้าวโพด มาเก็บไว้และนำออกขายเมื่อราคาสูงขึ้น อาจได้ชื่อว่าชื่อคนมากที่สุดของอำเภอพะเยา

“ส่วนโรงแรมธารทองสร้างเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ มีจำนวน ๔๓ ห้อง ภายหลังสร้างเพิ่มที่พื้นที่ด้านหลังบริเวณที่เคยเป็นคุ้มเจ้าพะเยา ต่อมาประมาณหลังปี พ.ศ.๒๕๓๐ เล็กน้อย ผมลงทุนทำโรงหนังติดเครื่องปรับอากาศแห่งแรกของเมืองพะเยา ภายหลังขายต่อให้เสียเล็ก จงสุทธานามณี นักธุรกิจเมืองเชียงรายไป

“ด้านหน้าโรงแรมธารทองก็เคยเป็นบ้านของเจ้าเช่นกัน ชื่อ เจ้าเขียว รุ่นลูกคนหนึ่งเป็นปลัดอำเภอคอกคำใต้ชื่อ ปลัดเฉลิมพล จันทนาคมน้องสาวเขาชื่อ นางเยาว์ เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกับผม”

นายวิทยา พิสิทธิ์กุลกาญจน์ แต่งงานกับนางเครือวัลย์ พิสิทธิ์กุลกาญจน์ มีบุตรธิดารวม ๗ คน ในจำนวนนี้ ๔ คนเป็นแพทย์ คือ

๑.นายแพทย์เกียรติ พิสิทธิ์กุลกาญจน์ ๒.นายหนึ่ง พิสิทธิ์กุลกาญจน์

๓.นายสอง พิสิทธิ์กุลกาญจน์ ๔.นางพิมพ์ไพ พิสิทธิ์กุลกาญจน์

๕.แพทย์หญิงสายน้ำผึ้ง ตูจินดา ๖.แพทย์หญิงวรางคณา พิสิทธิ์กุลกาญจน์

๗.แพทย์หญิงสุธาวัลย์ พิสิทธิ์กุลกาญจน์

พ.ต.อ.อนุ เนินหาด รอง ผบก.ภ.จว.พะเยา